

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos „Europa 2020“ rezultatų apžvalga“

(COM(2014) 130 final)

(2015/C 012/17)

Pranešėjas **Stefano Palmieri**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. gegužės 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos „Europa 2020“ rezultatų apžvalga“

COM(2014) 130 final.

Strategijos „Europa 2020“ rezultatų apžvalgos pakomitetis, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę.

502-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. spalio 15–16 d. (spalio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 168 nariams balsavus už, 7 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Praėjus ketveriems metams nuo strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo pradžios Europos Komisija paskelbė komunikatą „Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos „Europa 2020“ rezultatų apžvalga“ ir pradėjo viešas konsultacijas⁽¹⁾ dėl jos laikotarpio vidurio peržiūros.

1.2 Šioje nuomonėje, kuria oficialiai atsakoma į Europos Komisijos prašymą pateikti nuomonę, be kita ko pateikiamas Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) visapusiškas vertinimas, parengtas atsižvelgiant į Europos Sąjungos [Tarybai pirmininkaujanti] Italijos prašymą parengti tiriamąją nuomonę dėl artėjančios strategijos „Europa 2020“ laikotarpio vidurio peržiūros.

1.3 EESRK rengia strategijos „Europa 2020“ laikotarpio vidurio bendrą vertinimą, kurį sudarys šie dokumentai:

- ataskaitos projektas, kuriame siekiama išsamiau apsvarstyti konceptualius ir praktinius strategijos „Europa 2020“ valdymo aspektus,
- ši nuomonė SC/039,
- specializuotų skyrių ir CCMI, observatorijų ir Ryšių su pilietinės visuomenės organizacijomis ir tinklais grupės indėlis,
- nacionalinių ESRT ir panašių institucijų pasiūlymai,
- strategijos „Europa 2020“ EESRK iniciatyvinio komiteto prašymu Andrea Bellagamba parengto tyrimo „Pilietinės visuomenės dalyvavimo įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ laikotarpiui po 2015 m. prioritetai, iššūkiai ir perspektyvos. Keturių šalių (BE, FR, IT, NL) atvejų tyrimai“ (*Priorities, challenges and prospects for civil society: involvement in the Europe 2020 strategy beyond 2015 – Case study of four Member States* (BE, FR, IT, NL)) išvados ir rekomendacijos.

⁽¹⁾ Žr. Europos Komisijos svetainę: http://ec.europa.eu/europe2020/public-consultation/index_en.htm

1.4 Dokumentų rinkinys, kuris ir sudarys EESRK parengtą laikotarpio vidurio vertinimą, bus pristatytas Italijos pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu rengiamoje aukšto lygio konferencijoje tema – „Siekiant strategijos „Europa 2020“ veiksmingumo: pilietinės visuomenės pasiūlymai dėl socialinės įtraukties ir konkurencijos stiprinimo Europoje.“ Ši konferencija vyks 2014 m. gruodžio 4–5 d. Romoje.

1.5 Siekiant pristatyti įvairių EESRK vidaus tarnybų⁽²⁾ parengtus ir visose darbo grupėse apsvaistytus pasiūlymus dėl strategijos „Europa 2020“ pakeitimo, 4 punkte pateikiamos **„EESRK rekomendacijos, padėsiančios užtikrinti visapusišką strategijos „Europa 2020“ peržiūrą“**.

2. Keturi pirmieji strategijos „Europa 2020“ metai: krizės poveikis ilgalaikės trukmės tendencijoms

2.1 Strategija „Europa 2020“ parengta siekiant sveikintino tikslo, t. y. suteikti postūmį ES konkurencingumui ir užimtumui sprendžiant struktūrinio pobūdžio problemas ir kartu užtikrinti piliečiams ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. Taigi šiomis jau ir taip sudėtingomis sąlygomis prasidėjo viena giliausių per pastaruosius aštuoniasdešimt metų (intensyvumo ir trukmės požiūriu) krizių, kuri padarys labai didelį poveikį šios strategijos eigai.

2.1.1 Krizė išryškino jau ir taip didelius ES egzistuojančius ekonominius ir socialinius skirtumus, aiškiai parodė skirtumus konkurencingumo ir socialinės sanglaudos srityje, sustiprino augimo ir vystymosi poliarizacijos tendenciją ir jos akivaizdų poveikį teisingai perskirstant pajamas ir turtą, taip pat gerovės skirtumus tarp valstybių narių, jų viduje ir tarp Europos regionų⁽³⁾.

2.2 Krizės raidos ir pasekmių analizė – išdėstyta Komisijos komunikate ir jo prieduose⁽⁴⁾ – rodo, kad krizė padarė neigiamą poveikį strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimui, t. y. jos valdymo modeliui ir atitinkamų tikslų veiksmingumui, tinkamumui ir legitimumui.

2.3 Kadangi ES ekonomikos valdymas orientuotas į labai griežto taupymo politiką, strategijos „Europa 2020“ vidutinės trukmės ir ilgalaikių tikslų įgyvendinimas tapo priklausomas nuo biudžetinės drausmės.

2.3.1 Viena vertus, EESRK mano, kad reikia imtis veiksmų siekiant stiprinti kai kurių valstybių narių valstybės finansų konsolidavimo politiką, tačiau, kita vertus, akivaizdu, kad griežto taupymo politika vykdoma ekonomikos augimo etapu gali duoti laukiamų rezultatų, tačiau jei ji „automatiškai“ taikoma ekonomikos sąstingio arba tiesiog nuosmukio laikotarpiu – būtent tokia padėtis ir yra daugumoje valstybių narių – ji daro neigiamą poveikį augimui. Pavyzdžiui, daugelyje valstybių narių tokia politika nedavė lauktų rezultatų biudžeto konsolidavimo srityje⁽⁵⁾ ir sulėtino ar net sustabdė ekonomikos atgaivinimą ir dar labiau sustiprino jau ir taip nerimą keliantį socialinį susiskaidymą.

2.4 Krizių valdymas ES ekonomikos valdymo priemonėmis turėjo neigiamo poveikio vidutinės trukmės ir ilgalaikių strategijos tikslų įgyvendinimo pažangai. Taip tam tikrose ES valstybėse narėse kilo problemų, kurios kai kuriais atvejais virto struktūrinėmis kliūtimis ir suvaržymais Sąjungos ekonominiam vystymuisi ir socialinei sanglaudai.

⁽²⁾ EESRK (2014 m.); EESRK skyrių, Darbo rinkos observatorijos, Bendrosios rinkos observatorijos, Tvaraus vystymosi observatorijos, CCMI ir Ryšių grupės indėlis – Rengiant strategijos „Europa 2020“ laikotarpio vidurio peržiūrą. Strategijos „Europa 2020“ iniciatyvinis komitetas. Strategijos „Europa 2020“ iniciatyvinis komitetas

⁽³⁾ Europoje asmenys, kurių pajamų kvantilis yra didžiausias (penktas), 2012 m. gavo praktiškai 40 proc. visų pajamų, tuo tarpu tiems, kurių pajamų kvantilis mažiausias (pirmas), teko mažiau nei 10 proc. šių pajamų. Eurostatas (2014 m.), Statistika trumpai, Nr. 12/2014.

⁽⁴⁾ Dėl apimties reikalavimų šioje nuomonėje nepateiksime visų susijusių statistinių duomenų. Su jais galima susipažinti dviejuose jau minėtuose dokumentuose, t. y. COM(2014) 130 final – Priedai 1–3.

⁽⁵⁾ 28 ES valstybėse narėse 2007 m. (metai prieš prasidedant krizei) – 2013 m. laikotarpiu valdžios sektoriaus skola nuo 58,8 proc. išaugo iki 87,1 proc., t. y. padidėjo 28 procentiniais punktais. 18 euro zonos ES valstybėse narėse šis skaičius išaugo nuo 66,2 proc. iki 92,6 proc., t. y. 26,4 procentiniais punktais. Eurostato duomenų bazė: Bendroji valdžios sektoriaus skola.

2.5 Šiandien vis dėlto yra vilčių teikiančių rezultatų šiose srityse: a) klimato kaitos ir energijos tvarumo, b) švietimo ir mokyklos nebaigusių asmenų skaičiaus mažinimo. Yra ir didelį susirūpinimą keliančių signalų, susijusių su išlaidomis moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai, darbo rinka, taip pat sprendžiant skurdo ir socialinės atskirties problemas.

2.5.1 Kalbant apie išlaidas moksliniams tyrimams ir inovacijoms susidaro įspūdis, kad dėl krizės padidėjo skirtumai tarp ES valstybių narių; valstybės narės, patiriančios didelį fiskalinio konsolidavimo spaudimą (dažnai tai tos pačios valstybės narės, kurios atsilieka inovacijų diegimo srityje), gerokai sumažino savo moksliniais tyrimais ir inovacijomis skirtas viešąsias išlaidas⁽⁶⁾. ES išlaidos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai vis dar yra beveik vienu procentiniu punktu mažesnės nei užsibrėžtas 3,0 proc. tikslas, o ateityje, t. y. 2020 m., gali siekti 2,2 proc. atsižvelgiant į žemą privačių investicijų lygį ir nelabai ambicingus valstybių narių nustatytus tikslus.

2.5.2 Darbo rinkoje, kurioje užimtumo lygis per pastaruosius metus nekito ir toliau yra žemiau strategijoje „Europa 2020“ nustatyto tikslo (68,4 proc. 2013 m: 74,2 proc. vyrų ir 62,5 proc. moterų), yra ypatingą nerimą keliančių signalų:

— 26,2 mln. bedarbių,

— 9,3 mln. „viltį praradusių“ darbuotojų, pasirengusių dirbti, nustojusių ieškoti darbo,

— 12,0 mln. asmenų yra ilgiau nei metus bedarbiai,

— nuo 2008 m. (pirmųjų krizės metų) Europos Sąjungoje bedarbiais tapo šeši milijonai asmenų (su visomis susijusiomis pasekmėmis, t. y. gebėjimų ir profesinių įgūdžių nuostoliais),

— 5,5 mln. bedarbių – jaunimas (iki 25 metų amžiaus).

Tokia jau savaime didelį susirūpinimą kelianti padėtis kai kuriose valstybėse narėse dar labiau blogėja, visų pirma jaunimo, darbuotojų, kurie priversti pasitraukti iš darbo rinkos sulaukę vyresnio amžiaus, ir moterų.

2.5.3 2009–2012 m. žmonių, kuriems gresia skurdas ir socialinė atskirtis, skaičius išaugo nuo 114 mln. iki 124 mln. Atsižvelgiant į uždelstą krizės poveikį ši tendencija ateityje gali stiprėti. ES tikslas iki 2020 m. sumažinti žmonių, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičių (96,4 mln.), atrodo, sunkiai įgyvendinamas, nes jau 2012 m. tokių asmenų buvo 28 mln. daugiau nei nustatytas tikslas.

2.5.4 Padėtį dar labiau blogina tai, kad vis daugėja materialinį nepriteklių patiriančių žmonių ir darbingo amžiaus asmenų, gyvenančių šeimoje, kurioje nė vienas nedirba.

2.5.5 Krizė sustiprino didelius valstybių narių skirtumus ir akivaizdžiai juos parodė konkurencingumo ir socialinės sanglaudos srityse. Šie skirtumai aiškiai rodo, kad būtina pateikti pasiūlymus dėl reformos siekiant užtikrinti, kad priemonės būtų kuo veiksmingesnės ten, kur yra didžiausių problemų.

2.5.6 Visi šie skaičiai labai aiškiai rodo, kaip svarbu dėmesį sutelkti į augimą skatinančias investicijas siekiant padėti įmonėms, visų pirma MVĮ, išlikti konkurencingoms ir sudaryti joms sąlygas išlaikyti ir kurti darbo vietas.

3. Svarbiausių strategijos „Europa 2020“ aspektų – valdymo, tikslų, dalyvavimo ir įgyvendinimo – analizė

3.1 Iš iki šiol pasiektų rezultatų analizė aiškiai rodo, kad strategijos akivaizdžiai nepakanka, kad būtų galima pasiekti joje nustatytus tikslus. Reikia pradėti strategijos „Europa 2020“ reformą siekiant užtikrinti jos veiksmingumą ir efektyvumą ir taip išvengti galimo jos žlugimo, kaip ankstesnės, t. y. Lisabonos strategijos atveju. Labai svarbu visą dėmesį skirti keletui tikslų ir užtikrinti jų tarpusavio nuoseklumą bei įgyvendinimą.

⁽⁶⁾ Veugelers, R. (2014 m.) *Undercutting the future? European research spending in times of fiscal consolidation*. Bruegel Policy Contribution. Nr. 2014/06.

3.2 Pagrindinės strategijos „Europa 2020“ problemos gali būti siejamos su valdymu, tikslais, pilietinės visuomenės dalyvavimu ir strategijos įgyvendinimu.

3.3 Strategijos „Europa 2020“ valdymo sistema silpna ir nelabai veiksminga priversti valstybes nares laikytis prisiimtų įsipareigojimų strategijoje numatytiems tikslams (ir pavyzdinėms iniciatyvoms) įgyvendinti.

3.3.1 Strategijos valdymo struktūra įteisintas struktūrinis iškreipimas: socialinį ir aplinkos valdymą nustelbia ekonominis valdymo aspektas, todėl strategijos „Europa 2020“ tikslai yra priklausomi nuo makroekonominių Europos semestro prioritetų ir tvaraus gamtos išteklių valdymo, o tai trukdo pasiekti ES konkurencingumo, socialinės sanglaudos ir tausaus gamtos išteklių valdymo tikslus.

3.3.2 Europos semestru, kuris pradedamas Metine augimo apžvalga (angl. *Annual Growth Survey* – AGS) ir baigiamas pateikiant *konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas*, buvo dažnai nustatomi prioritetai, kurie nepadėjo veiksmingai įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslų. Be to, valstybės narės, rengdamos nacionalines metines strategijas (nacionalines reformų programas) ir priimdamos susijusius sprendimus dėl biudžeto, struktūrinių reformų, darbo ir socialinės politikos ⁽⁷⁾, nesilaikė „konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų“.

3.4 Rengiant strategiją „Europa 2020“ ne tik pasiūlyti neprivalomi tikslai ir susiję rodikliai, bet ir nevyko plataus masto diskusijų su ES piliečiais procesas. Iki šiol šalys galėjo nustatyti savo tikslus – išskyrus teisiškai privalomus tikslus dėl išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažinimo ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimo – kurie dažnai nebuvo labai plataus užmojo.

3.4.1 Kiekybinio tikslų vertinimo nepapildo kokybinis vertinimas: socialinės ir ekonominės sistemos „išmanumo“ negalima vertinti vien remiantis kiekybiniais rodikliais, pavyzdžiui, išlaidomis moksliniams tyrimams arba sukurtų naujų darbo vietų skaičiumi; būtina taip pat atsižvelgti į kokybinius rodiklius, pavyzdžiui, rinkoje įdiegtų inovacijų tipologiją, sukurtų darbo vietų kokybės lygį.

3.5 Strategijoje „Europa 2020“ nėra numatytas deramas organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas nacionaliniu arba Europos lygmeniu. Taip yra dėl šių priežasčių:

- prastai vykdoma komunikacijos ir informacijos sklaidos apie strategiją veikla, todėl apie ją žino ir joje dalyvauja praktiškai tik specialistai,
- kai kurių valstybių narių nenoras įtraukti organizuotą pilietinę visuomenę į strategijos „Europa 2020“ veiksmų programavimo procesą,
- realaus pilietinės visuomenės veiksmų Europos, nacionaliniu ir vietos lygmeniu sąsajų trūkumas,
- tinkamos priemonės krizės padariniams šalinti (įskaitant Europos semestro grafiką) dubliuojasi su strategijos „Europa 2020“ iniciatyvomis, todėl socialiniams partneriams ir pilietinei visuomenei atstovaujančioms organizacijoms sunku suprasti strategijos plėtojimo procesą ir dalyvavimo jame galimybes,
- riboti finansiniai ištekliai neleidžia organizuotai pilietinei visuomenei realiai ir veiksmingai dalyvauti strategijoje „Europa 2020“,
- kai kuriose šalyse socialiniai partneriai nepakankamai dalyvauja Europos semestro konsultacijų procese.

⁽⁷⁾ Europos Parlamento (2014 m.) tyrimas A „*traffic light approach*“ to the implementation of the 2011 and 2012 Country Specific Recommendations (CSRs). Paramos ekonomikos valdymui skyrius.

3.6 Nepaisant procedūrų, dėl kurių susitarta Europos Vadovų Tarybos lygmeniu, daugybės ES šiuo metu vykdomų bendradarbiavimo programų ir suvokimo, kad vien atskirų nacionalinių sistemų veiksmams neįmanoma sėkmingai įveikti strategijos „Europa 2020“ iššūkių ir įgyvendinti joje nustatytų tikslų, įgyvendinti strategiją „Europa 2020“ trukdė nepakankamai veiksmingas valstybių narių bendradarbiavimas ir solidarumo trūkumas.

3.7 Pavyzdinės iniciatyvos galėjo atlikti lemiamą vaidmenį koordinuojant Europos ir nacionalinę politiką ir padėti pasiekti strategijoje „Europa 2020“ nustatytus tikslus, suteikti postūmį ekonomikos augimui ir užimtumui, jei būtų efektyviau naudojamosi „vystymosi svertais“ ir galimybėmis, kurias suteikia struktūriniai fondai⁽⁸⁾, Europos teritorinis bendradarbiavimas⁽⁹⁾ ir tiesioginio valdymo programos. Pavyzdinės iniciatyvos turėtų būti lengviau valdomos ir suprantamesnės, tarpusavyje labiau sąveikauti ir nesidubliuoti.

EESRK REKOMENDACIJOS SIEKIANT UŽTIKRINTI VISAPUSIŠKĄ STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ PERŽIŪROS PROCESĄ

4. Nauja strategijos „Europa 2020“ koncepcinė struktūra

4.1 ES privalo įvykdyti dvejopą uždavinį: pirma, kuo skubiau įveikti krizę, kuri padarė labai didelį neigiamą poveikį jos ekonominei ir socialinei sistemai, ir, antra, stiprinti strategijoje „Europa 2020“ numatytą pažangaus, tvaraus ir integracinio ekonomikos augimo modelį, kad būtų galima spręsti struktūrines mažo Europos sistemos konkurencingumo problemas.

4.1.1 Todėl EESRK mano, kad reikia skatinti vystymosi modelį, pagal kurį ES valstybės narės toliau vykdydamos valstybės finansų konsolidavimo ir jų patikimumo struktūrines reformas sugebėtų remti ir kartu įgyvendinti politiką, sudarančią galimybę skatinti Europos ir svarbiausių jos dalyvių (darbuotojų ir privačių ir socialinių įmonių) konkurencingumą, skatinti kiekybinį ir kokybinį Europos investicijų (materialių, nematerialių ir socialinių) didėjimą, kurti daugiau ir geresnių darbo vietų, remti socialinę ir teritorinę sanglaudą bei spręsti didelio nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties problemas⁽¹⁰⁾.

4.1.2 Todėl būtų naudinga siekti, kad ekonominė ir pinigų sąjunga taptų stabilumo ir tvirtesnio ir spartesnio augimo veiksmu, didinti bendrą ES kaip gamybos ir investicijų vietos patrauklumą, visapusiškai pasinaudoti visomis bendrosios rinkos teikiama galimybėmis, investuoti ir parengti Europos ekonomiką ateičiai, skatinti verslumui palankią aplinką ir kurti darbo vietas, stiprinti aplinkosauginį tvarumą ir remti socialinės gerovės sistemos stiprinimą, kad būtų galima prisitaikyti prie pokyčių ir spręsti socialines problemas.

4.2 EESRK mano, kad pasiūlymas iš esmės reformuoti strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimą turi taip pat apimti išsamią pagrindinių prieš ketverius metus įgyvendintos strategijos sąvokų ir veiksnių analizę, visų pirma ekonomikos vystymosi sąvoką, kuri sudaro šios strategijos pagrindą, taip pat nustatyti tikslus ir jų įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo politiką, apibrėžti veiksmingą ir efektyvų daugiapakopį strategijos valdymą, stiprinti piliečių ir organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimą.

4.3 Kad vystymasis, kurio siekiama strategijos „Europa 2020“ reforma, būtų tikrai „tvarus“, labai svarbu stiprinti jos kompleksinį principą ekonomikos tikslus susiejant su socialiniais ir aplinkosaugos tikslais. Reikės skatinti požiūrį, pagal kurį turės būti tinkamai panaudojamos visos kapitalo formos tiek laiko, tiek teritorijos požiūriu, kad būtų patenkinti dabartiniai poreikiai ir nepakenkta būsimo kartų poreikiams.

⁽⁸⁾ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, OL L 347, 2013 12 20, p. 320–469.

⁽⁹⁾ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 1299/2013, OL L 347, 2013 12 20, p. 259–280.

⁽¹⁰⁾ Daugiau informacijos pateikiama tyrimų projekte <http://www.foreurope.eu/>

4.3.1 Bus labai svarbu suderinti tvaraus vystymosi sąvoką ir atitinkamus strategijos „Europa 2020“ tikslus su Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 1–3 dalių nuostatomis ⁽¹¹⁾ ir skatinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą plėtojant glaudesnę valstybių narių bendradarbiavimą ir didesnę solidarumą, taip pat užtikrinant tvarų vystymąsi, grindžiamą subalansuotu ekonomikos augimu ir labai konkurencinga socialine rinkos ekonomika, kurios tikslas – piliečių gerovė, konkurencingumas ir visiškas užimtumas.

4.3.2 Strategija „Europa 2020“ taip pat turi atspindėti ES vaidmenį pasauliniame kontekste. Strategijos „Europa 2020“ peržiūra turi glaudžiai derėti su Jungtinių Tautų tvaraus vystymosi darbotvarke po 2015 m. ⁽¹²⁾ ir sudaryti sąlygas Europos Sąjungoje ir Europos Sąjungai tinkamai įgyvendinti pasaulinius tvaraus vystymosi tikslus.

4.3.3 Norint pradėti ilgalaikį perėjimą prie atsparesnės ir konkurencingesnės, efektyviai išteklius naudojančios ir įtraukios ES ekonomikos, Europos Sąjunga turės numatyti ilgesnį negu iki 2020 m. planavimo laikotarpį. Vis dėlto strategijos „Europa 2020“ peržiūrą reikėtų skubiai papildyti nauju dalyvaujamoju procesu, kuris padės sukurti integruotą politinę strategiją siekiant tvarios Europos globalizuotame pasaulyje, užsibrėžus bent jau laikotarpį iki 2030 m.

4.4 Kadangi užtikrinant tvarų vystymąsi laikomasi kompleksinio požiūrio, strategijoje „Europa 2020“ ypač didelis dėmesys turi būti skiriamas kokybiniam tikslų aspektui. Augimo sąvoka reiškia natūralų didėjimą, taigi apima kiekybinį aspektą, tuo tarpu vystymasis siejamas su tam tikrų savybių ugdymu ir galimybių didinimu. Kiekybinis vystymosi aspektas plėtojamas formuojant socialinei ir ekonominei sistemai būdingus ypatumus ir didinat šios sistemos galimybes.

4.4.1 Strategijos „Europa 2020“ tikslai turėtų būti tokie pat svarbūs kaip ir ekonominiai ir biudžeto tikslai, o ne nuo jų priklausyti, juos taip pat reikėtų integruoti į naują ekonomikos, aplinkosaugos ir socialinės srities valdymo struktūrą, visų pirma į Europos semestrą, taigi kartu ir į metinę augimo apžvalgą, nacionalines reformų programas ir į konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas.

4.4.2 EESRK pakartoja, kad labai svarbu nustatyti ne vien tik BVP pagrįstą vertinimo sistemą, taikomą įgyvendinamos politikos poveikiui, daromui visuomenei, šeimoms ir individualiems asmenims, įvertinti ⁽¹³⁾. Šioje srityje reikės parengti socialinių rodiklių suvestinę ir užtikrinti jos nuoseklų taikymą įgyvendinant Europos semestrą ⁽¹⁴⁾.

4.4.3 Šiuo požiūriu labai svarbu kurti stebėsenos sistemą, rodikliai, leidžiantys atsižvelgti į namų ūkių pajamas, gyvenimo kokybę, aplinkos tvarumą, socialinę sanglaudą, bendrą dabartinių ir būsimų kartų sveikatą ir gerovę. EESRK mano, kad siekiant sukurti ir valdyti naują stebėsenos sistemą būtina nauja kompetentingų institucijų struktūra.

4.5 Strategiją „Europa 2020“ pavyks įgyvendinti tik užtikrinus struktūruotą daugiapakopį valdymą, kuris padėtų įveikti gausius ateityje iškiliančius iššūkius, ir jei Europos lygmeniu suderintos bendros kryptys virs konkrečiais nacionaliniu ir regionų lygmeniu įgyvendinamais veiksmais.

4.5.1 Todėl turėtų būti stiprinamas bendras ES ekonomikos ir visų pirma ekonominės ir pinigų sąjungos valdymas jį integruojant į strategiją „Europa 2020“. Taip veiksmingas valstybių narių pasidalijimu ir atsakomybe grindžiamas procesas padės užtikrinti struktūrinių reformų įgyvendinimą. Taigi kalbant apie valdymo funkcijas, pasidalijimą ir kontrolę reikėtų siekti naudingo Europos Vadovų Tarybos, Konkurencingumo tarybos, Komisijos ir Europos Parlamento bendradarbiavimo.

4.5.2 Valstybės narės turi tinkamai laikytis Europos Vadovų Tarybos priimtų „konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų“ rengdamos nacionalinėse reformose nustatytas metines strategijas ir priimdamos sprendimus, susijusius su biudžetu, struktūrinėmis reformomis, darbo ir socialine politika.

⁽¹¹⁾ OL C 83, 2010 3 30.

⁽¹²⁾ <http://sustainabledevelopment.un.org/index.php?menu=1561>

⁽¹³⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 14–20.

⁽¹⁴⁾ „Ekonominės ir pinigų sąjungos socialinio matmens stiprinimas“, COM(2013) 690 provisoire.

4.6 Būtina stiprinti organizuotos pilietinės visuomenės vaidmenį įvairiais Europos politikos rengimo ir įgyvendinimo etapais. Aktyvesnis pilietinės visuomenės vaidmuo ir dalyvavimas atliekant metines augimo apžvalgas, nustatant nacionalines reformų programas ir rengiant konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas padės įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslus. Šį vaidmenį galima sustiprinti sudarant laiku ir veiksmingesnį Europos semestro tvarkaraštį, kad organizuota pilietinė visuomenė galėtų laiku pateikti savo nuomonę, t. y. kol dar galima veiksmingai prisidėti prie sprendimo priėmimo proceso. Tokia galimybė turi būti užtikrinta trimis valdymo lygmenimis: Europos, nacionaliniu ir regionų.

5. Kompleksinė ir sektorių politika strategijai „Europa 2020“ paremti

5.1 EESRK nuomone, siekiant, kad strategija „Europa 2020“ taptų konkurencingumo ir sanglaudos veiksmiu, skatinančiu tvarų ir integracinį Europos ekonomikos augimą penkerius ateinančius metus, būtina įgyvendinti integruotą **kompleksinę** (arba horizontaliąją) ir **sektorių** (arba vertikaliją) **politiką** apimančią strategiją.

5.1.1 **Kompleksine** (arba horizontaliąją) **politiką** turės būti sukurtos sąlygos svarbiausiems Europos konkurencingumo didinimo dalyviams: **darbuotojams, įmonėms ir socialinės ekonomikos įmonėms**.

5.1.2 **Sektorių** (arba vertikalioji) **politika** turi būti veiksnys, leidžiantis suteikti veiksmingą postūmį strategijai „Europa 2020“, visų pirma šiomis priemonėmis: atgaivinant **pramonės politiką**, suderinant **energetikos politiką**, aktyviau vykdant **mokslinius tyrimus ir diegiant inovacijas, skatinant Europos sistemos konkurencingumą didinančius veiksmus, svarbius socialinės gerovės sistemoms, kovai su skurdu ir atskirtimi** ⁽¹⁵⁾.

5.2 Naujosios strategijos „Europa 2020“ **kompleksinės** politikos svarbiausi dalyviai turi būti **darbuotojai, privačios** ⁽¹⁶⁾ ir **socialinės ekonomikos įmonės** ⁽¹⁷⁾.

5.2.1 Kalbant apie socialinius partnerius, vienas strategijos „Europa 2020“ prioritetų turėtų būti kokybiškų darbo vietų kūrimas, kaip priemonė įveikti vis didėjantį susiskaldymą darbo rinkoje ir nedarbo problemą.

5.2.1.1 Būtina pritaikyti švietimo, perkvalifikavimo ir tęstinio mokymo sistemas prie darbo rinkos poreikių ir pokyčių/vystymosi raidos.

5.2.1.2 Reikėtų skatinti verslumo ugdymą ir naujų mokymosi metodų ir sistemų vystymą, kad žmonėms būtų sudarytos galimybės įgyti įgūdžių, kurie būtini stiprinti žmogiškąjį kapitalą.

5.2.1.3 Svarbu stiprinti ir remti valstybinių užimtumo tarnybų vaidmenį žmonių profesinio orientavimo, įtraukimo ir sugrąžinimo į darbo rinką srityje.

5.2.1.4 Be to, būtina dėti daugiau pastangų įgyvendinti politiką, kuria remiamas visų pirma jaunimo, asmenų, pasitraukusių iš darbo rinkos vyresniame amžiuje, moterų ir neįgalųjų užimtumas. Taip pat labai svarbu skirti didesnę dėmesį asmenų, kurie nedalyvauja darbo rinkoje, todėl nepatenka į oficialius statistinius duomenis (benamiai, pastovios gyvenamosios vietos neturintys, romai ir t. t.), užimtumo problemoms.

5.2.1.5 Reikėtų nustatyti naują strategijos „Europa 2020“ tikslą – iki 2020 m. sumažinti jaunimo nedarbą 50 proc.

5.2.2 Kalbant apie **įmones**, visų pirma apie MVĮ, reikėtų skatinti modernią „Smulkiojo verslo akte“ ⁽¹⁸⁾ ir „Verslumas 2020“ ⁽¹⁹⁾ nustatytais prioritetais grindžiamą verslumo kultūrą, kuri padėtų įmonėms Europos finansavimo ir technologijų inovacijų atveriamas galimybes paversti vystymosi ir konkurencingumo ir užimtumo didinimo svertais.

⁽¹⁵⁾ Išsamiau su siūlomais veiksmais susipažinti galima op. cit. EESRK (2014 m.).

⁽¹⁶⁾ Terminas „įmonė“ čia vartojamas plačiąja prasme, jis apima ir įvairius verslininko tipus (savarankiškas, atstovaujantis laisvajai profesijai, samdantis darbuotojus ir socialinės įmonės savininkas), ir įvairius jos dydžius (labai mažos, mažos ir vidutinės, didelės).

⁽¹⁷⁾ Socialinė ekonomika apima MVĮ, stambias įmones, kooperatyvus, savitarpio paramos organizacijas, asociacijas, fondus, socialinės srities NVO ir t. t.

⁽¹⁸⁾ „Smulkiojo verslo aktas Europai“, COM(2008) 394 final/2.

⁽¹⁹⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 75–80.

5.2.2.1 Šiomis aplinkybėmis reikėtų sudaryti sąlygas ekonomikos veiklos vykdytojams konkuruoti rinkoje, kurioje būtų panaikinti dėl didelės biurokratinės naštos kylantys iškraipymai, taip pat neteisingi ir neteisėti metodai ir praktika.

5.2.2.2 Reikės išanalizuoti galimybę teikti specialią pagalbą MVI⁽²⁰⁾, visų pirma tam tikrais specifiniais atvejais: pradedančioms verslą įmonėms, internacionalizuojamoms įmonėms, taip pat sudaryti galimybę naudotis kapitalo rinka, moksliniais tyrimais, plėtra ir inovacijomis.

5.2.3 Socialinės ekonomikos įmonės labai svarbios Europos socialiniam modeliui, kadangi skatina, visų pirma vietos ir regionų lygmeniu, socialines naujoves ir kuria naujas darbo vietas, skatina tvarų ekonomikos augimą ir sanglaudą. Jos taip pat siūlo naujus ir lanksčius paslaugų teikimo metodus, su gaminiiais, procesais ir organizavimu susijusias naujoves.

5.3 Veiksmingas strategijos „Europa 2020“ atsigavimas priklausys nuo sėkmės įgyvendinant tam tikrą **sektorių politiką**.

5.3.1 **Atgaivinus Europos pramonės politiką** bus įmanoma padidinti Europos gamybos sistemos konkurencingumą. ES privalo vėl tapti konkurencinga sisteminiu požiūriu, o kad tai pavyktų, turi nustatyti savo pramonės politiką. Apdirbamosios pramonės sektoriaus sukuriama BVP dalis turėtų vėl pasiekti 20 proc. (2012 m. jos sukurta BVP dalis siekė 15,3 proc.).

5.3.1.1 Pramonės politika turėtų būti skatinama:

- strategiškai integruoti vertės grandinę į vairius sektorius: apdirbamosios pramonės, žemės ūkio produktų perdirbimo pramonės, paslaugų,
- plėtoti aukštųjų technologijų ir vidutinių–aukštųjų technologijų pramonę ir žinioms imlias paslaugas,
- vystyti Europos rinką, kurioje galėtų sąžiningai konkuruoti vidutinio lygio kvalifikacijas turintys darbuotojai ir būtų skatinamas vidutinės ir aukštos specializacijos darbuotojų ir laisvųjų profesijų atstovų judumas ir paslaugos,
- susieti viešojo sektoriaus ir žinioms imlių paslaugų teikėjų vykdomą kvalifikuotą veiklą, kad būtų galima pagerinti ir sustiprinti viešojo sektoriaus našumą,
- pasinaudoti žaliosios ekonomikos teikiamomis vystymosi galimybėmis ir remti ES ekologišką perėjimą prie tvaraus augimo principais grindžiamo gamybos ir vartojimo modelio (veiksmus derinant su Vystymosi po 2015 m. darbotvarke ir Tvaraus vystymosi tikslais)⁽²¹⁾,
- stiprinti strateginį „mėlynosios ekonomikos“ sektorių, visų pirma diegiant inovacijas, kurių tikslas pagrindinių „vertės grandinių“ (mėlynoji pramonė, mėlynoji energetika, mėlynieji išteklių) vystymosi galimybes panaudoti ekonomikos, aplinkosaugos ir socialiniams tikslams, kurie naudingi ir įmonėms, ir Europos piliečiams.

5.3.2 Labai svarbu **skatinti bendrą ES energetikos politiką**. Atsižvelgiant į didelę energetikos sektoriaus įtaką ekonomikai, tvirtos pramonės politikos negalima suformuoti nesilaikant tam tikrų bendrų principų, kaip pavyzdžiui:

- derinti energijos kainas ir mažinti jų skirtumus,
- gerinti energijos vidaus rinkos sąlygas,
- mažinti energetinę priklausomybę nuo trečiųjų šalių,
- vystyti atsinaujinančiųjų išteklių energiją.

⁽²⁰⁾ EESRK remiasi 2014 m. kovo 12 d. paskelbta Europos Komisijos darbo grupės dėl laisvųjų profesijų ataskaita „Action Lines Bolstering the business of liberal professions“.

⁽²¹⁾ <http://www.wfuna.org/post-2015>

5.3.3 **Mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos** vystymas, **informacinių ir ryšių technologijų diegimas ir ekonomikos skaitmeninimas** – tai sritys, kuriose esama didelio Europos konkurencingumo didinimui reikalingo potencialo. Šios tikslus pasiekti galima įgyvendinant naujas veiksmingas ir naudingas viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo formas.

5.3.3.1 Todėl EESRK mano, kad reikėtų:

- remti lanksčias ir dinamiškas viešojo sektoriaus agentūras, kurios galėtų informuoti apie vidutinės ir ilgalaikės trukmės finansavimo galimybes, ir sugebėtų užtikrinti svarbias mokslo ir pramonės sektorių sąsajas,
- skatinti naudoti informacines ir ryšių technologijas, kurios stiprintų ekonominės veiklos vykdytojų dinamiškumą (jų diegimas padėtų greičiau vystytis MVĮ),
- didinti finansinę paramą moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms visose valstybėse narėse, remti universitetų, mokslinių tyrimų institutų ir įmonių bendradarbiavimą,
- skatinti ekonomikos skaitmeninimą, kuris yra vienas iš būdų suderinti privačiojo sektoriaus interesus ir naudą visuomenei, kadangi taip verslininkams sukuriama sąlyga visapusiškai pasinaudoti rinkos galimybėmis, o piliečiams – naudotis naujais skaitmeniniais produktais ir viešosiomis paslaugomis.

5.3.4 EESRK mano, kad būtina stiprinti **konkurencingumą skatinančius veiksnius, svarbius socialinės gerovės sistemoms**. Veiksmingos gerovę skatinančios politikos įgyvendinimas gali tapti labai svarbiu ES konkurencingumo didinimo veiksmu, sukurti aplinką, kurioje žmonėms sunkiai įveikiami rizikos veiksniai galėtų būti šalinami taikant konkrečias gerovės politikos priemones. Būtina imtis daugiau veiksmų darbuotojų sveikatos apsaugai ir saugai darbo vietose užtikrinti. EESRK mano, kad ypač svarbu labiau skatinti neįgaliųjų integraciją⁽²²⁾ ir lyčių lygybės aspektą⁽²³⁾, užkirsti kelią diskriminacijai ir atskirčiai dėl rasės, etninės kilmės, amžiaus, seksualinės orientacijos ar lyties.

5.3.4.1 Atsižvelgiant į prognozuojamą Europos visuomenės senėjimą⁽²⁴⁾ labai svarbu laikytis su demografiniais pokyčiais susijusių išipareigojimų ir jei įmanoma juos stiprinti. Tačiau norint, kad vyresnio amžiaus žmonės ir, apskritai, visuomenė galėtų pasinaudoti teigiamais demografinių pokyčių aspektais, būtina užtikrinti, kad žmonės turėtų galimybę sveikai ir saugiai senėti⁽²⁵⁾.

5.3.4.2 EESRK nuomone, reikėtų atlikti išankstinį ekonomikos politikos priemonių socialinio poveikio vertinimą, kad būtų galima išvengti veiksmų, galinčių padidinti skurdą ir socialinę atskirtį.

5.3.4.3 Be to, reikėtų skatinti integruotą aktyvios įtraukties strategiją, kuria būtų siekiama užtikrinti:

- tinkamas pajamų rėmimo priemonės,
- įtraukią darbo rinką,
- galimybes gauti kokybiškas darbo vietas ir paslaugas, skatinti socialines naujoves,
- plėtoti socialinę ekonomiką strateginiuose sveikatos priežiūros ir pagalbos asmenims sektoriuose.

5.4 EESRK mano, kad siekiant paremti strategiją „Europa 2020“ reikės parengti plataus užmojo materialiajai ir nematerialiajai infrastruktūrai ir socialinėms sritims skirtų investicijų, kurių vienintelis tikslas – didinti ES konkurencingumą, planą⁽²⁶⁾. Taryba turės pritarti būtinų papildomų asignavimų skyrimui šiam planui finansuoti, o Komisija turės užtikrinti jo veiksmingumą ir efektyvumą, kartu stebėdama kiekvienoje šalyje vykstančias struktūrines reformas.

⁽²²⁾ „2010–2020 m. Europos strategija dėl negalios, Tolesnis siekis kurti Europą be kliūčių“, COM(2010) 636 final.

⁽²³⁾ „2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategija“, COM(2010) 491 final.

⁽²⁴⁾ 2012 m. Europos Komisijos ataskaita dėl visuomenės senėjimo.

⁽²⁵⁾ OL C 51, 2011 2 17, p. 55–58.

⁽²⁶⁾ Kaip pasiūlė kandidatas į Europos Komisijos pirmininko pareigas Jean-Claude Juncker „Politinėse gairėse kitos kadencijos Komisijai“, 2014 m. liepos 15 d. Strasbūras.

Todėl EESRK primena savo neseniai parengtoje nuomonėje ⁽²⁷⁾ išdėstytus pasiūlymus dėl valstybių narių viešųjų investicijų svarbos ir dėl griežto taupymo politikos sušvelninimo ar laikino sustabdymo krizės metu.

Šiomis aplinkybėmis EESRK rekomenduoja taikyti Stabilumo ir augimo pakto taisykles tiek lanksčiai, kiek tai reikalinga dėl ekonominės ir socialinės padėties.

5.4.1 Investicijos į materialiąją infrastruktūrą turi būti skiriamos dviem pagrindinėmis kryptimis. Pirmoji kryptis – tai architektūros ir istorinio paveldo, taip pat būsto, transporto (geležinkelių, kelių ir jūrų) tinklų priežiūra, atkūrimas ir modernizavimas. Taip pat bus svarbu dėti pastangas išsaugoti Europos hidrogeologinę ir pakrančių sistemas ir užtikrinti jų saugumą. Antroji kryptis, susijusi su *nematerialiosiomis* investicijomis į informacinių ir ryšių technologijų tinklų vystymą. Šių investicijų finansavime galėtų dalyvauti Europos investicijų bankas, taip pat būtų galima išleisti specialias euroobligacijas ir atlikti 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos peržiūrą, numatytą 2016 m.

5.4.2 Socialinėmis investicijomis turėtų būti naikinamas skurdas, socialinės atskirties rizika ir skatinamas Europos darbo rinkos atsigavimas. Investicinį planą, sudarantį 2 proc. BVP (neįtraukiant deficito apskaičiavimo), reikėtų nuolat stebėti, kad būtų užtikrintas jo veiksmingumas ir nauda. Šios investicijos galėtų būti sutelktos į sveikatos ir priežiūros ir slaugos paslaugas, kurios labai susijusios su valstybių narių demografinė raida, į švietimo, mokymo ir profesinio perkvalifikavimo sistemų stiprinimą, į socialinio būsto statybą ir pan.

2014 m. spalio 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽²⁷⁾ EESRK nuomonė „Ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimas. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pasiūlymai naujam ES teisėkūros laikotarpiui“, pranešėjai J. Van Iersel ir C. Cedrone, dar nepaskelbta OL.